

WORM OPEN CITY
Aanvraag Culturele
basisinfrastructuur
2021-2024

Art. 3.44 Ontwikkelinstanties
Aanvraagnummer 535457

Inhoudsopgave

VOORWOORD - 4

1. Profielschets WORM - 7

KORTE TERUGBLIK - 7

MISSIE - 10

VISIE - 10

POSITIE - 12

ARTISTIEKE PROPOSITIE: WORM OPEN CITY - 12

2. Uitvoeringsplan WORM (2021 - 2024) - 15

2.1 ONTWIKKELING PROGRAMMA - 15

*2.2 ONTWIKKELING PRODUCTIE, PRESENTATIE EN
DISTRIBUTIE VAN PERFORMANCE - 19*

2.3 ONTWIKKELING PUBLIEKSBEREIK - 24

2.4 BEDRIJFSVOERING - 26

2.5 EDUCATIE EN PARTICIPATIE - 28

COLOFON - 30

Voorwoord

Met veel plezier en trots presenteren we onze plannen als ontwikkelingstelling voor de Rijks Basisinfrastructuur 2021-2024.

In november 2019 was de Russische kunstenaar/muzikant/performer Jenya Gorbunov resident in WORM. Hij maakte de volgende observatie, die wat ons betreft de spijker op de kop slaat:

WORM is an absolutely wonderful place in which something is constantly happening, it's like a small town in the city. WORM very seriously fuels the creative potential of the Netherlands, participates in various initiatives and does everything with the soul. WORM does not look at you with a smart impregnable view, but it shows as much as possible what a free approach to creativity is. That is why the community consists not of 'underground' adherents, but simply of people who are open to everything new and have something to talk about.

WORM heeft een stevige positie in Rotterdam, het land en de wereld verworven als unieke eigenzinnige plek waar voorlopers en makers van nieuwe kunstvormen hun artistieke thuis vinden. We zijn hier trots op en herkennen bij verschillende bewegingen in de huidige tijd eenzelfde energie, levenslust en een kritische, onafhankelijke mentaliteit.

Onder andere met steun van de gemeente Rotterdam, het Mondriaan Fonds en het Fonds Podiumkunsten hebben we de afgelopen periode onze ruimtes, ons programma, ons publiek, onze medewerkers en onze aanpak sterk kunnen ontwikkelen. Kenmerkend daaraan is de diversiteit van producties, programma's en publiek.

Een bepalend element hierin is samenwerking met makers en culturele gemeenschappen, waarbij we ons richten op zowel Rotterdammers als kunstenaars uit de rest van de wereld. Hierbij leggen we de nadruk op cultuurvormen en verhalen, die nog nauwelijks een plek hebben in het traditionele gesubsidieerde kunst- en cultuurcircuit. Dit levert dynamische producties en programma's op die we vaak tegelijkertijd in WORM presenteren. Hierdoor ontstaat er een ecosysteem voor nieuwe, afwijkende, urgente, vitale en hybride cultuur. Door goede samenwerking met lokale en (inter)nationale partners vindt deze cultuur steeds vaker ook buiten WORM een plek.

Met een plek in de basisinfrastructuur wordt deze positie door het Rijk erkend, wat ons gaat helpen in het verder ontwikkelen van onze werkwijze. Wij willen met de rijksbijdrage onder andere investeren in de mogelijkheden voor artistieke verdieping van in WORM producerende makers en in de versterking van een alternatief circuit waarin deze producties worden getoond.

In dit plan vertellen we - na een korte terugblik - over onze missie, visie en positie. Op basis daarvan doen we onze propositie voor 2021-2024, waarbij we toelichten hoe onze werkwijze leidt tot welke producties en programma's en welke rol lokale en (inter) nationale samenwerking daarin speelt. Vervolgens zetten we onze ideeën uiteen over WORM als ontwikkelinstelling voor de productie, presentatie en distributie van Performance en de acties met betrekking tot het publieksbereik. We illustreren dit met zes voorbeelden uit onze recente praktijk, waarmee we een concreet beeld geven van onze manier van werken. Na een korte beschrijving van de bedrijfsvoering sluiten we af met educatie en participatie.

**Namens iedereen in en rond WORM,
Janpier Brands
Algemeen directeur**

OPEN CITY

WORLD

1. Profielschets WORM

KORTE TERUGBLIK

WORM heeft zich sinds de oprichting in 1999 ontwikkeld van een 'avant-garde underground cult-en-punkspace' waar afwijking de norm is, naar een open en grootstedelijk cultuurhuis met behoud van de liefde voor het experimentele en 'the weird and bizarre'. Een aantal elementen hebben bijgedragen aan deze ontwikkeling.

- WORM stelde kunstenaars en gemeenschappen die nog weinig gerepresenteerd waren in culturele of maatschappelijke instituten in de positie om samen met ons programma's te presenteren en te ontwikkelen. Het gevolg van dit 'decentraal curatorschap' was een aanzienlijke toename van diversiteit in al haar aspecten binnen WORM.

- In 2016 werd een performance en expositieruimte aan het gebouw van WORM toegevoegd: UBIK. Sindsdien werkt deze ruimte als een magneet voor makers die zich richten op hybride artistieke productie.

- De professionalisering van onze medewerkers en bedrijfsvoering heeft ervoor gezorgd dat we financieel gezond zijn en strak georganiseerd opereren. We hebben met die professionalisering een adaptief vermogen ontwikkeld om snel in te kunnen spelen op het veranderend cultuurlandschap, een diversiteit aan makers en partners aan ons te binden en een breed en passend publiek voor onze activiteiten te vinden.

Zo wisten we onszelf steeds weer te vernieuwen, met een focus op ontwikkelingen in onze directe omgeving en ons vermogen dit te verbinden aan artistieke productie en presentatie.

WORM vierde in de afgelopen jaren een aantal successen. Zo werd WORM verkozen tot Beste Podium van Nederland in 2018. Daarnaast kregen een aantal WORM-makers en medewerkers (inter)nationale erkenning. Zo ontving The Performance Bar een nominatie voor de Gieskes-Strijbis Podiumprijs 2019, tekenden WORM-residenten Jaap van der Velde en Elias Elgersma met hun band The Homesick een platencontact bij het toonaangevende Subpop label (VS) en won Filmplaats-medewerker Bernardo Zanotta een belangrijke prijs het filmfestival in Locarno (IT). Onze vormgever Natalia Papaeva won de TENT Academy Award (2018) en werd genomineerd voor de Sybren Hellinga Kunstprijs in 2019. Tess Martin, die in WORM Manifest Animation Show&Tell organiseert, won in januari 2020 de prijs voor *Best Experimental Film* op Shortcutz Amsterdam.

WORM cureerde programma's voor buitenlandse kunstfestivals waaronder Hull City of Culture (2017), Tallinn Music Week (2018 en 2019) en Konvooi in Brugge (2019). WORM producties gingen op tournee langs Nederlandse festivals waaronder Oerol en Le Guess Who?. Ook werd werk tentoongesteld in o.a. Whitechapel Gallery Londen (UK) en tijdens de Biennale di Venezia (IT).

The Performance Bar

Het concept van The Performance Bar is eenvoudig: er is een bar, die tijdens openingstijden regelmatig transformeert in een podium waar performances plaatsvinden. Een overkoepelend thema zorgt voor een verbindende verhaallijn, de hosts zijn 'spelleider'. Het publiek is open minded en divers: mannen, vrouwen, LGBT+ en internationaal, en tussen de 20 en 40 jaar oud. Met The Performance Bar is een vrijplaats gerealiseerd in WORM waar twee keer per week een telkens wisselende club performers (dansers, action-painters, acteurs, muzikanten, dichters, circusartiesten, weirdo artists) en zo'n 100 bezoekers bij elkaar komen. Het geheel is een innovatieve vorm, waarin kunst disciplines vervagen, de grens tussen kunstenaar en publiek niet meer waar te nemen is en waar er in het beste geval een diepe, nauwelijks te definiëren ervaring ontstaat.

Met deze activiteiten hebben we de basis gelegd voor WORM anno 2020. We staan midden in Rotterdam, hebben een dynamisch lokaal-globaal netwerk opgebouwd, ontwikkelen jaarlijks 500 publieksactiviteiten en ondersteunen zo'n 150 grote en kleine producties van ruim 300 makers. We bereiken hiermee een groeiend publiek dat net zo divers is als onze programma's en programmamakers. In 2019 waren dat 100.000 bezoekers, waarvan 36.000 betalend. Tegelijkertijd hebben we ondervonden dat producties meer impact krijgen op het moment dat wij gerichter tijd vrijmaken voor ondersteuning van de makers en ons netwerk beter inzetten voor de distributie van de projecten. In dit plan vertellen hoe we dit gaan doen.

Filmwerkplaats

Onze Filmwerkplaats is al jaren een van de meest actieve exponenten van een uitdijend wereldwijd netwerk van artists-run film labs. Dit internationaal netwerk kent ondertussen meer dan 54 artist-run film labs in Europa, Noord- en Zuid-Amerika, Azië en Australië. De Filmwerkplaats biedt de enige plaats in Nederland waar deze praktijk systematisch wordt gerepresenteerd en toegankelijk wordt gemaakt met openbare programma's. De komende jaren werken we verder samen met geestverwante internationale labs om de uitwisseling van artistieke productie te stimuleren, kennis te intensiveren en het hele jaar door te presenteren in WORM. We werken o.a. samen met LEC (MX), Bristol Experimental Expanded Film (UK), AGX Boston (VS), Baltic Lab Riga (LV), CraterLab in Barcelona (ES) en Filmverstaden Vasa (FI). Daarnaast wordt met steun van Europa in 2020 een nieuw platform gelanceerd voor internationale uitwisseling van kennis, makers en producties.

Missie

WORM ALS AVANT-GARDE BEWEGING

We situeren ons als de ultieme testomgeving voor alternatieve kunstproductie, experimentele levensvormen en niet-academische kennisontwikkeling. Wij zijn een netwerkorganisatie op het snijvlak van (populaire) cultuur en (podium)kunsten, gevoed door de interesse in de inspirerende, mooie, urgente, vitale, rauwe, weerbarstige en/of maffe shit waar onze medemens mee op de proppen komt. We zien de chaos die hiermee gepaard gaat niet als een probleem, maar we gebruiken het als energie voor actie.

Met een aanbod van betaalbare voorzieningen en een netwerk van lokale, nationale en internationale geestverwanten, ondersteunen we eigenzinnige, onafhankelijke en ondergerepresenteerde mensen in hun behoefte om te creëren en te presenteren. Wij hebben een inclusieve, horizontale en fluïde werkwijze. Hierbij hebben we aandacht voor culturele, artistieke, maatschappelijke, ecologische en economische ontwikkelingen.

Visie

WORM ALS CULTUURHUIS VAN DE 21STE EEUW

De cultuursector bevindt zich in een overgang van een traditioneel, op homogene disciplines en publieksbereik gebaseerde programmering, naar nieuwe, heterogene vormen van productie, programmering, presentatie en publieksbenadering. We zien dat de focus in de kunstwereld doorgaans nog ligt op canonieke, hoogwaardige en professionele kunst waarbij de betekenis van 'hoogwaardig' en 'professioneel' bepaald wordt door professionals in die sector. Het is een specialistische aangelegenheid met een aanzienlijke drempel die heeft geleid tot een selectieve praktijk. Tegelijkertijd lijkt de sector zich te realiseren dat verandering en vernieuwing noodzakelijk zijn, juist binnen de kunsten. Maar het is nog niet eenvoudig om deze verandering tot stand te brengen in een systeem dat zichzelf als maatstaf neemt.

RE#SISTER

In 2015 zijn we begonnen met RE#SISTER Feminist Festival. Dit event vindt jaarlijks plaats op Internationale Vrouwendag en is aanjager van verschillende activiteiten die door het jaar heen plaatsvinden en zich richten op vrouwen/queers/transgenders. In 2019 stonden o.a. Tara Transitory en Nguyễn Baly, Dalit Lymor, Olave Bosabose en Kiki House of Angels op het programma. RE#SISTER is dus niet alleen een festival, het is ook een community die het gehele jaar door actief is met als doel de elektronische muziek minder exclusief een mannelijk domein te laten zijn. Maandelijks worden in WORM workshops en lezingen georganiseerd, daarnaast host de community RE#SISTER Residencies (o.a. Lucinda Guy, Iron Maidens/Delphine Dora en Sophie Cooper). RE#SISTER organiseert inmiddels door het hele land performances, o.a. tijdens Le Guess Who? in Utrecht.

Maatschappelijk zien we de rijkdom aan culturele diversiteit in de wereld, met de veelzijdigheid aan culturele uitingen die zich op formele, informele, analoge en digitale podia afspelen. Tegelijkertijd zien we versnippering van gemeenschappen, die in gelaagde en vaak kortstondig verweven informele netwerken eerder langs dan met elkaar leven. Culturele identiteiten, plaatsen van handeling, vormen van samenwerking, kennisontwikkeling en sociale constellaties: alles verandert razendsnel, terwijl systemen zoals instituten en structuren zich nog nauwelijks hebben mee-ontwikkeld.

We zien kortom een wereld met de behoefte aan ruimtes voor alternatieve vormen van cultuurproductie en -receptie en de noodzaak aan zichtbare bruggenbouwers die zich in deze ruimtes manifesteren. Er is noodzaak aan verandering o.a. door verschuiving van norm, macht en eigenaarschap. In de structuur die in WORM is ontwikkeld nemen andere mensen, disciplines, verhalen en werkwijzen de ruimte in, waarbij het gaat om de kwaliteit van het (samen)leven.

De kunst- en cultuursector is er om de maatschappij te bevragen. WORM be vraagt ook de kunst- en cultuursector zelf. De noodzaak tot verandering, vernieuwing van disciplines en verschuiving van norm en macht wordt al breed herkend. WORM heeft door haar in jaren ontwikkelde werkwijze een structuur en omgeving ontwikkeld die open staat voor en aanjaagt tot verandering en vernieuwing. Waar andere mensen, disciplines, verhalen en werkwijzen aan bod komen.

Met als kernactiviteit de productie, presentatie en distributie van alternatieve kunstvormen stellen we eigenwijze, onafhankelijke mensen in staat werk te maken en te presenteren door een infrastructuur met werkplaatsen en presentatieruimtes beschikbaar te stellen. We ondersteunen hen met raad en daad, delen een netwerk van lokale en (inter)nationale geestverwanten. Tijdens synchroon geprogrammeerde activiteiten in WORM ontmoeten kunstenaars en publieksgroepen elkaar in een zinderende cultuur-ervaring.

We richten ons op makers die zich net als wij minder goed thuis voelen in de 'Black Box' of de 'White Cube'. Genres, disciplines of reputaties zijn hierbij van ondergeschikt belang. Het gaat ons veel meer om intentie, energie en attitude, als alternatief voor het bestaande. Hierbij hebben we evenveel aandacht voor de artistieke potentie van de buurtkapper als voor een geluidskunstenaar uit Peru. **De producties van deze makers in het tussengebied van populaire cultuur/ritueel, beeldende kunst en podiumkunst noemen we - in één woord - Performance.**

Positie

We zijn met onze werkwijze en producties van landelijke betekenis, onder andere doordat we "als geen ander de grenzen van disciplines opzoeken"¹. Met onze benadering zijn we in het Nederlandse cultuurbestel volstrekt uniek, recente beoordelingen van aanvragen voor het Mondriaan Fonds en het FPK onderschrijven deze bijzondere positie.

We hebben op bepaalde onderdelen collegiale geestverwantschap (zie 2.1). Door samenwerking met gelijkgestemde partijen verstevigen we ons (inter)nationale bereik, bijvoorbeeld door te coproduceren/presenteren met BIS-instellingen Oerol en Marres, en door het opzetten van een circuit voor distributie van producties (zie 2.2).

WORM is gepositioneerd in de Rotterdamse *middleground*: streetwise genoeg voor

¹ Beschikking toekenning Mondriaan Fonds 2020-2021

intensieve samenwerking met grassroots en informele organisaties, solide genoeg voor wederkerige partnerships met gevestigde (inter)nationale partijen. Tussen die twee is WORM een schakel, maar vooral zijn we een constructief, experimenteel alternatief. We coproduceren/presenteren o.a. met Operadagen Rotterdam, IFFR, Motel Mozaique en Art Rotterdam, maar ook met House of Urban Arts en Hardheaderz (Dordrecht).

Onze programmering, werkplaatsen (geluid, beeld, performance, archief) en manier van werken zijn uniek in Nederland (en vermoedelijk in de wereld). We stellen lokale gemeenschappen in staat hun eigen ideeën over cultuur te presenteren - onze community-based programmering - en verbinden dit aan een programmering van experimentele vormen van non-art, beeldende kunst en podiumkunsten. Onze werkplaatsen worden gebruikt door lokale en (inter)nationale makers. Internationaal zijn we onderdeel van multilaterale netwerken, bijvoorbeeld op het gebied van radiokunst (Radia), Fotochemische Film (Re Mi) en met producerende podia in o.a. New York (Performance Space), Brussel (VK), Mexico-City (LEC) en Tallinn (Studio Narwa). We worden gesteund door een breed palet aan landelijke fondsen. We werken samen met lokale en (inter)nationale partners, informele organisaties en culturele startups, kunstinstellingen en met partijen buiten de cultuursector zoals welzijnsorganisaties, opleidingen en ondernemers.

Artistieke propositie: WORM Open City

WORM baseert sinds 2019 haar inhoudelijke en organisatorische keuzes op een integrale verbindende thematiek: WORM Open City. Hierbij gaan we uit van ideeën ontleend aan stedenbouwkundige en socioloog Richard Sennett². We zien WORM als een kruispunt waarop mensen samenkomen en waar kunstenaars en burgers door de uitvoering van artistieke en culturele producties en presentaties gezamenlijk vormgeven aan de toekomst. Door artistieke praktijk ontwikkelen we alternatieven voor de verregaande gespecialiseerde kunstwereld en de gefragmenteerde samenleving.

Daarmee sluiten we aan op de nota *Cultuur in een open samenleving* van minister Van Engelshoven (2018), sterker nog: we voeren de ideeën over de noodzaak aan nieuwe opvattingen, werkwijzen en genreontwikkeling van de Raad voor Cultuur en de minister radicaal uit en ervaren alle consequenties ervan.

In de WORM Open City staat niet één maker, kunstenaar, discipline of doelgroep centraal maar de relatie tussen WORM en artistiek geïnteresseerde, actieve gemeenschappen en individuen. Deze relatie en de dialoog vormt de kern van onze activiteiten, met de volgende uitgangspunten voor 2021 – 2024:

² Sennett, R. (2018). *Building and Dwelling: Ethics for the City*.

Algo Rhythms

Joana Chicau is een Rotterdamse ontwerper, codeerder en onderzoeker met een dansachtergrond. In haar trans-disciplinaire projecten verweeft ze media en web-omgevingen met choreografie. We hebben haar gevraagd een serie publieksactiviteiten te cureren waarbij het live-coderen centraal staat. Sinds 2018 bouwt Joana samen met ons aan een gemeenschap van kunstenaars die haar interesses delen. Deze community is betrokken bij de organisatie van activiteiten en performances waarin 'multi-location collaborative algorithmic improvisation', gender-equality en activisme ingrediënten zijn. De setting hiervan is een clubavond, waarbij de dj een live-coderende kunstenaar is. In 2020 staan o.a. Jack Armitage, Mirikat en AlgoBabez op het programma en worden samenwerkingen aangegaan met live-coding hubs uit Amsterdam en Utrecht.

I. WE GEVEN DE REGIE UIT HANDEN

Bij de totstandkoming van onze programmering geven we de regie nog verder uit handen met onze community-based programmering. Hierbij maken we in gedeeld eigenaarschap programma's met (vertegenwoordigers van) gemeenschappen van wie de culturele opvattingen nog onvoldoende in instituten zijn gerepresenteerd. We bepalen samen wat de gewenste vorm, kwaliteit en resultaat is.

II. WE MAKEN RUIMTE VOOR NIEUWE MAKERS

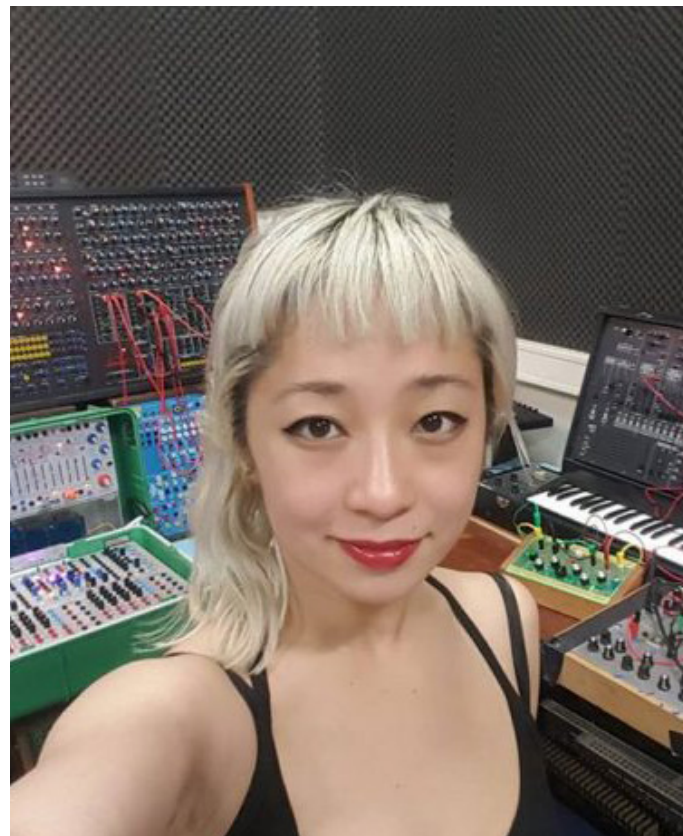
We stellen onze werkplaatsen nog meer open voor kunstenaars en artiesten die werken op de intersectie van (populaire) cultuur en (beeldende) kunst. Ook ondersteunen we deze kunstenaars in hun professionele praktijk door hen te verbinden aan peers en experts, inspirerende werkruimtes met deskundige medewerkers en artistieke en/of organisatorische coaching.

III. WE BRENGEN MENSEN SAMEN

We laten programma's en producties parallel in ons gebouw plaatsvinden waardoor de verschillende producties en publieksgroepen elkaar kunnen ontmoeten en kennis van elkaar kunnen nemen. Dit levert in de beste gevallen een zinderende dynamiek op en in sommige gevallen het startpunt van een gezamenlijk vervolg.

IV. WE VORMEN EEN VEELOMVATTEND ECOSYSTEEM

We verdiepen en versnellen de dynamische processen die op deze manier in WORM ontstaan door (inter)nationale geestverwanten te betrekken. We programmeren producties, nodigen makers uit als resident of vragen hen om podium en netwerk ter beschikking te stellen voor circulatie van nieuwe makers waarbij we kiezen voor samenwerking op lange termijn. Door een situatie te creëren waarin het een met het ander samenvalt en de losse elementen elkaar versterken, ontstaat er een veelomvattend en duurzaam ecosysteem.

2. Uitvoeringsplan WORM (2021 - 2024)

2. Uitvoeringsplan WORM (2021-2024)

We zetten de komende beleidsperiode onze acties rondom WORM Open City door, met daarbij de volgende ambities:

2.1 Ontwikkeling programma

AMBITIE

We bestendigen onze reputatie als "Rotterdam's most experimental venue"³ met het presenteren van muziek-, club-, film-, expo-, talk-, en performanceprogramma's. We versterken onze vaardigheden als het gaat om community-based programmering waarbij we de bestaande relaties verduurzamen en ons open stellen voor nieuwe initiatieven.

Op jaarbasis vinden in WORM ongeveer 500 publieksactiviteiten plaats. De programmering bestaat grofweg uit:

I. CONCERTEN EN CLUBAVONDEN

De muziekprogrammering steunt op een aantal pijlers. Met het programmeren van acts als The Ex en Pere Ubu, maar ook door onderdak aan urgente, actuele namen zoals Circuit des Yeux en Julia Holter te geven bouwen we voort op onze 'avantgardistische erfenis'. We richten ons ook op weerbarstige Nederlandse artiesten zoals The Homesick, Broeder Dieleman en Meindert Talma, die we vaak meerdere jaren volgen en die ook gebruik maken van onze productievoorzieningen. We programmeren groepen die elders tussen wal en schip vallen, maar bij ons goed tot hun recht komen, zoals muziek uit Rusland en Midden- en Oost-Europa. We programmeren met datzelfde idee experimentele hiphop, zoals Armand Hammer, en Nederlandse acts zoals \$keer&Boo\$. Met Pantropical laten we de veelzijdigheid van nieuwe wereldwijde cross-overs van folk en elektronica zien, met o.a. KOKOKO! en Combo Chimbita. Ons club-programma levert een eigen bijdrage aan de Rotterdamse nachtcultuur met o.a. een hiphop/trap avond (Hunna) en een avond die zich richt op nieuwe Afrikaanse pop (Jollove).

Met deze internationale staalkaart aan muzikale ontwikkelingen positioneren we ons naast vooruitstrevende podia als OCCII en Le Guess Who?.

II. BEELDENDE KUNST, PERFORMANCE EN FILM

Met ons beeldende kunst, film en performance programma nemen we met onze hybride en decentrale aanpak en de plek die we geven aan trans-disciplinair werkende kunstenaars een unieke positie in. We presenteren expo's, voorstellingen, totaal-avonden, artist-talks en Exchange Residenties waarbij we verblijf van (inter)nationale kunstenaars koppelen aan Rotterdamse initiatieven. Ons filmprogramma bestaat uit vertoningen van kunst- en cultfilms en regelmatig terugkerende festivals en thema-avonden, en krijgt mede vorm door gastcuratoren.

³ <https://www.residentadvisor.net/events/1346345>

De komende periode presenteren New Year New Me (NL), The Sex Worker's Opera (UK) en Rodrigo Batista (BR) performances in WORM en zijn er coproducties met KammerQueers (DE) en Bledart Collective (BE).

Met onze programmering hebben we enig verwantschap met instellingen zoals MAMA en Witte de With (Rotterdam), Extrapool (Nijmegen), iii (Den Haag) en Gogbot (Enschede).

III. COMMUNITY-BASED PROGRAMMING

We zien een groei in programma's die zich richten op specifieke gemeenschappen, zoals mensen die afkomstig zijn van de voormalige Nederlandse Antillen, expats die interesse hebben in Poolse hiphop en ouderen, die hun maandelijkse eet-activiteit in WORM aangrijpen om filmavonden en silent disco's te organiseren. De initiatiefnemers komen met interessante voorstellen en weten een nieuw publiek te vinden. De activiteiten zijn vervolgens een broedplek van nieuwe makers. Het startpunt vormt het idee van de community. Vervolgens kijken we samen of we het programma, de organisatie of interactie met andere community's kunnen versterken.

Onze community-based programmering heeft verwantschap met o.a. Theater Zuidplein (Rotterdam) en Welcome to the Village (Leeuwarden).

IV. FESTIVALS

Festivals geven de mogelijkheid om ontwikkelingen van een bepaalde opvatting of niche in één oogopslag aan publiek te presenteren. Bovendien is het een omgeving waarin betrekkelijk veilig onderdelen kunnen plaatsvinden die een artistiek risico hebben. We hebben een aantal succesvolle voor Nederland unieke festivals ontwikkeld zoals straat-performance festival DAMNedACT (i.s.m. KinACT Kinshasa), RE#SISTER Feminist Festival (performance), Cinema Colombiano (nieuwe cinema en muziek uit Zuid-Amerika), Back to the Future (analoge filmkunst, -projectie en performance) en Field Recordings (antropologische cinema en experimentele geluidswerken).

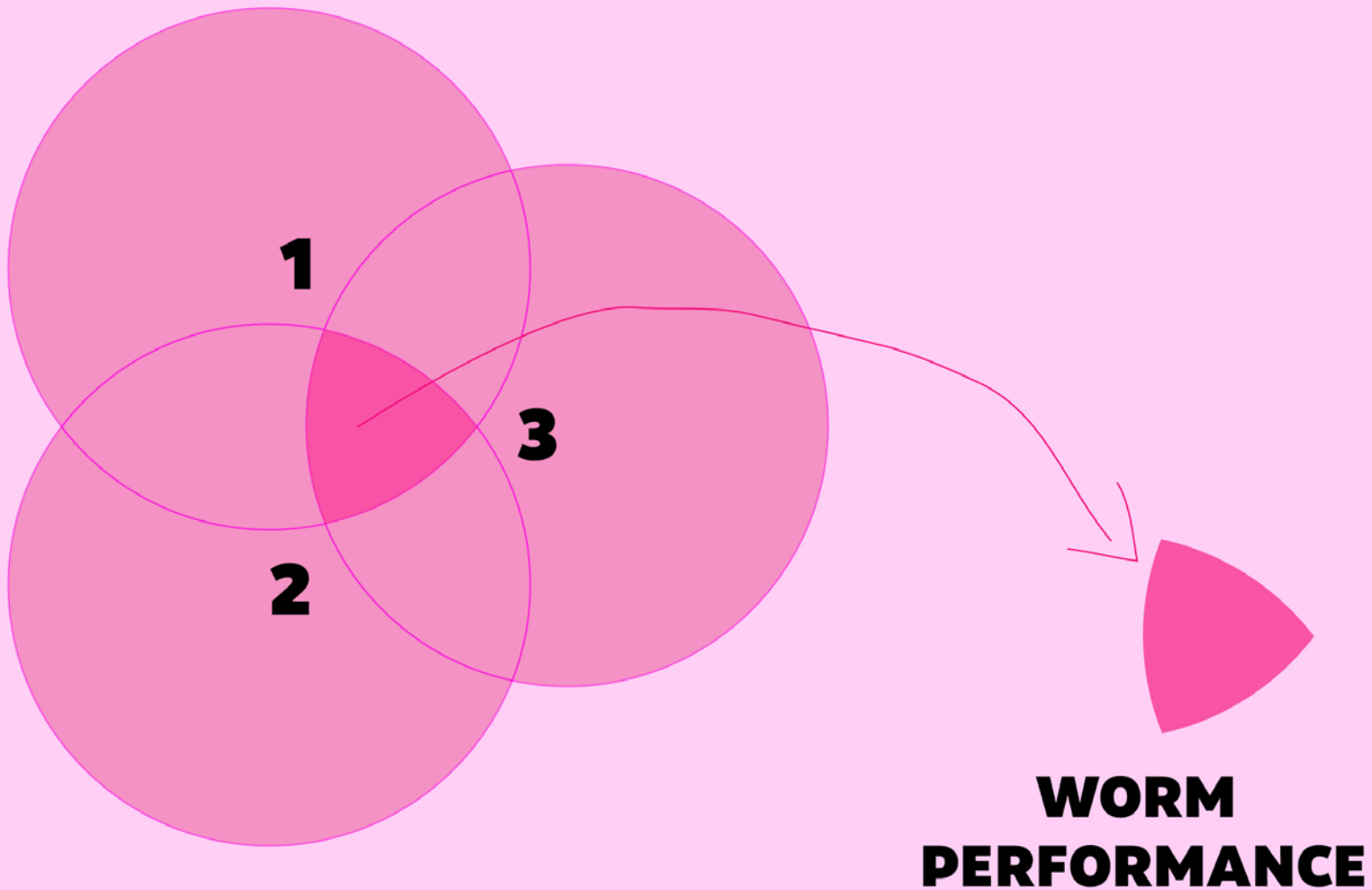
Caribbean Ancestry Club

Caribbean Ancestry Club wil een antwoord zijn op het probleem van de gescheiden in Nederland gevestigde gemeenschappen van de ABC-eilanden (Aruba, Bonaire, Curaçao) en SSS-eilanden (Saba, Sint-Eustatius, Sint-Maarten). Caribbean Ancestry Club zocht een gezamenlijke ruimte waar beide gemeenschappen nader tot elkaar konden komen. WORM gaf hen ruimte om samen te creëren, te koken en door performances en 'open mics' herinneringen aan de eilanden met elkaar te delen. Het aantal bezoekers verdubbelde bij elke editie. Tijdens de laatste avond genoten ruim 200 bezoekers van poëzie, muziek, lezingen, lekker eten en de warmte van de community. In 2020 onderzoeken we of Caribbean Ancestry Club ook in andere steden kan worden opgezet.

- 1. BEELDENDE KUNST**
- 2. PODIUMKUNST**
- 3. POPULAIRE CULTUUR
EN RITUELEN**

2.2 Ontwikkeling productie, presentatie en distributie van Performance

AMBITIE

We ontwikkelen onze rol in de productie, presentatie en distributie van Performance als vernieuwende artistieke manifestatie. Daarbij versterken we de posities van de werkplaatsen in WORM, intensiveren de ondersteuning van de makers en zetten we een distributienetwerk op.

UITWERKING

Makers die zich bij ons thuis voelen hebben niet de canonieke kunst als startpunt maar populaire cultuur, hedendaagse rituelen en zichzelf. Zij vermengen dit met aspecten van beeldende kunst en podiumkunsten. Het resultaat speelt zich af op de intersectie van (populaire)cultuur, ritueel en (beeldende) kunst. Wij noemen dit: Performance.

Performance als kunstdiscipline biedt mogelijkheden aan een nieuw soort makers. Makers die niet via de academische route het kunstvak in komen, makers voor wie hun verhaal centraal staat, en niet de discipline, makers die eigen expressievormen ontwikkelen passend bij de ideeën die ze willen uitdragen. Het vrije en poreuze karakter van Performance biedt ruimte voor werkelijke vernieuwing en opening van de kunstsector.

Bij de ondersteuning van makers en collectieven onderscheiden we vijf niveaus:

I. Makers die we **faciliteren** door het beschikbaar stellen van werk- en presentatieruimtes voor geluid, film, performance en onderzoek binnen ons gebouw en die zelf kanalen hebben voor (internationale) distributie. Bijvoorbeeld Playground, een platform voor de vogueing community.

II. Makers en programmerende/producerende community's waarbij we als **coproducent** optreden, bijvoorbeeld bij de ondersteuning van het programmeren of de wederzijdse introductie in elkaars netwerk. Het gaat hier om zowel samenwerking met individuen als met collectieven. Bijvoorbeeld Anthony Hüssey's Queer Performance Art Evening waarmee wij verbindingen aangaan met Hüssey's netwerken in de queer-scene van o.a. Berlijn en Gent, en WORM hem in contact brengt met een festival zoals Oerol.

III. Met **Exchange Residenties** verbinden we lokale community's met kunstenaars(gemeenschappen) uit ons (inter)nationaal netwerk. Doel hierbij is kennismaking/uitwisseling, productie van nieuw werk en vergroting van mogelijkheden om internationaal te spelen. Bijvoorbeeld de Exchange Residentie van de Franse feministische kunstbeweging Gang of Witches, die we verknopen met Rotterdamse en Friese Heksenkringen waarbij hun gezamenlijk werk en resultaat van de uitwisseling wordt gepresenteerd in WORM en op Welcome to the Village in Leeuwarden.

Issue Wrestling

Issue Wrestling is een project van de Rotterdamse kunstenaar Natasha Taylor waarbij ze samen met buurtbewoners problemen zoals gentrificatie, bureaucratie en brievenbusplacers naar scripts vertaalde, die vervolgens door professionele showworstelaars werden uitgevoerd. We probeerden daarmee eens een keertje niet te praten over issues maar ze daadwerkelijk uit te vechten (en hartelijk om te lachen). *Issue Wrestling* werd na de eerste editie in 2017 gedistribueerd naar Explore The North (Leeuwarden) en Jonge Harten (Groningen). Het project leidde tot meer eigen shows van de worstelaars in WORM. Buurtbewoner Ivan Winter greep het contact met WORM aan om met onze steun een serie hoorspelen te maken waarin hij gesprekken uit zijn kapperszaak gebruikt als bron. Deze hoorspelen werden op een podium in de setting van barbershop uitgevoerd waarbij het publiek met koptelefoons op naar de verhalen luisterde. Deze hybride story-telling performance is in 2020 o.a. te zien in het Bijlmerparktheater en op Oerol.

IV. Door het organiseren van **workshops en makers-festivals** krijgen creatieve en kunstzinnige gemeenschappen een platform voor kennisuitwisseling en presentatie aan publiek. Bijvoorbeeld Zinecamp, een jaarlijkse (inter)nationale meeting van DIY ('Do It Yourself') magazine-makers met workshops, lezingen en presentaties.

V. **Coproducties met formele organisaties** zoals (grote) cultuurinstellingen en festivals geven kunstenaars en collectieven uit ons netwerk toegang tot een groter platform, zoals Ash Kilmartin (Operadagen Rotterdam) en Bernardo Zanotta (Art Rotterdam).

WERVING EN SELECTIE

Door onze werkwijze en breed lokaal en (inter)nationaal netwerk vindt werving en selectie van makers organisch plaats. We houden via onze netwerken in de gaten welke interessante mensen naar voren stappen, maar er poppen ook mensen op en melden zich aan. Bij het selecteren richten we ons op hen die risico durven nemen in de publieke ruimte en/of door disciplines te versmelten, mensen die zich begeven op de randen van wat 'geaccepteerd' wordt en zij die niet alleen kritiek leveren op de gevestigde orde maar ook alternatieven onderzoeken en presenteren.

In 2021–2024 zetten we bestaande samenwerkingen door met kunstenaars(collectieven) waaronder The Performance Bar (Nieuwe Makers 2020-2022), New Year New Me, Ash Kilmartin, Bernardo Zanotta, Ruwhel Emers, Roxy Capriles, Eddy Ekete, Ivan Winter, Natalia Papaeva en Dean Bowen en met community's als Caribbean Ancestry Club, Playground en Anthony Hüssey's Queer Performance Night.

We faseren onze aanpak als ontwikkelaar van productie, presentatie en distributie van Performance. In 2021 beginnen we met artiesten die we al beter kennen. We geven hen ruimte in de vorm van residenties en productietijd. Kenmerkend is de dialogische manier van werken: we kijken gezamenlijk wat en wie nodig is voor de gewenste doorontwikkeling. In 2022 ontwikkelen we het platform dat zo ontstaat en integreren daarin nieuwe artiesten. In 2023 verbinden we artiesten aan elkaar in projecten, residenties en uitwisselingen en in 2024 hebben we deze manier van werken geïntegreerd in onze samenwerkingsrelaties en dragen we dit uit in de netwerken die zijn gevormd.

Voor de distributie van Performance-activiteiten bouwen we vanaf 2021 verder aan een duurzaam 'alternatief circuit' met organisaties die vergelijkbare uitgangspunten en ambities hebben met Performance als artistieke manifestatie. De samenwerking is wederkerig: producties circuleren binnen het netwerk. We vormen dit circuit met de volgende Nederlandse podia, festivals en presentatie-instellingen:

Explore the North, Leeuwarden
Welcome to the Village, Leeuwarden
Clash, Groningen
Oerol, Terschelling
Gogbot, Enschede
De Zwarte Cross, Lichtenvoorde
Marres, Maastricht
Le Guess Who?, Utrecht
Bijlmer Parktheater, Amsterdam

Dit netwerk breiden we uit met bestaande contacten met kleine(re) organisaties en met onze contacten buiten Nederland. Onderdeel hiervan is o.a. samenwerking met Tallinn Music Week/Studio Narwa (EE) en Tampere Music Hall (FI), de netwerken RE MI (film/performance) en RADIA (geluid), het netwerk van community-based podia in Brussel, San Sebastian en Belgrado en het netwerk gericht op hiphop-community's in Liverpool (VK), Marseille (VR) en Napels (IT).

DOELSTELLINGEN

Per jaar zijn er **300 artiesten, collectieven en/of community's** die we gebruik laten maken van onze faciliteiten. Minimaal 50% hiervan verzorgt in WORM een publieke presentatie.

We gaan per jaar **vijf grote coproducties** met artiesten/collectieven realiseren. Dit zijn producties met een budget van €15.000 tot €50.000, waarbij we ons richten op minimaal 6 presentaties per productie in het (inter)nationale circuit. We passen een actiegerichte methode toe, met prototyping en publieke try-outs. Samen met de artiest of de artiestengemeenschap bepalen we wat er nodig is voor artistieke verdieping, bijvoorbeeld door het gebruik te maken van ruimtes, het doen van een residentie en/of de ondersteuning van peers, experts, technici, producenten en impresariaten.

Daarnaast realiseren we per jaar **twintig coproducties** met artiesten/collectieven, waarin het bovenstaande op een kleinere schaal wordt uitgevoerd, met bescheidener doelstellingen voor de output en financiële inbreng. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om verdieping of uitbreiding van een bestaand idee, of de ontwikkeling van eerste prototypes.

We realiseren per jaar **vier Exchange Residenties**, die ontstaan uit een wisselwerking van vraag en aanbod van zowel (inter)nationale als lokale makers. Daar waar dit wenselijk is presenteren we dit met nationale partners.

We realiseren per jaar minstens **vier 'makersfestivals'** (Zinecamp, Back to the Future, Instruments Make Play, DAMNedACT) en **20 publiekelijk toegankelijke workshops**.

We realiseren per jaar **5 coproducties met lokale formele organisaties**, waaronder met Operadagen Rotterdam, Art Rotterdam en urban platform Hiphopinjesmoel. Met de organisaties in het 'alternatieve circuit' **wisselen we minimaal 5 producties** per jaar uit.

2.3 Ontwikkeling publieksbereik

AMBITIE

We willen onze opvattingen over kunst, cultuur en maatschappij nog beter uitdragen. We willen daarbij ontmoetingen tussen publieksgroepen stimuleren. We zetten in op het bereiken van een cultureel divers publiek en een groei van het aantal bezoekers.

STRATEGIE MARKETING & COMMUNICATIE

De diversiteit van ons programma maakt het noodzakelijk om verschillende strategieën in te zetten voor de werving van publiek. We hebben als doel publiek kennis te laten maken met en inzicht te geven in de ideeën en methodes van de kunstenaars die in WORM produceren en presenteren. Het netwerk van community's waarmee we samenwerken geeft interessante mogelijkheden voor coproducties en ontmoetingen. Met onze marketing- en communicatiestrategie werven we passend publiek voor onze programma's en proberen tegelijkertijd dit publiek te verbreden door gebruik te maken van de parallelle aanwezigheid van verschillende publieksgroepen in WORM. Dit is een complexe manier van werken, die we steeds beter in de vingers krijgen.

Uit het jaarlijkse publieksonderzoek (Whize) blijkt dat:

- 75% van ons publiek in Rotterdam woont;
- Het grootste percentage publiek (46%) zogeheten Stedelijke Toekomstbouwers zijn (jong, bi-cultureel, sociaal, laag inkomen), gevolgd (30%) door Stadse Alleseters (jong, hoogopgeleid) en ruim daarna de overige publieksgroepen.

Eigen onderzoek toont dat de helft van ons bezoek vrouw is. Het grootste deel van ons publiek is tussen de 25 en 35 jaar oud. Bij clubavonden is dat jonger, bij filmvertoningen en talkshows ouder. Deze jonge publieksgroep is passend bij onze inhoudelijke, toekomstgerichte ambities. Doelgroepen zijn volgens ons echter niet terug te brengen naar het stollen van bepaalde kenmerken, waardoor mensen worden teruggebracht tot 'postcode', 'kleur' of 'borsten'. We zien juist exact het tegenovergestelde: er zijn geen doelgroepen, er zijn fluïde in elkaar overlopende 'relaties', die zich verbonden voelen met hetgeen er gebeurt en met wie de afzender van de programma's is.

In de afgelopen periode hebben we gemerkt dat een persoonlijke, intieme publieksbenadering een succesfactor is. Persoonlijk uitgenodigd worden door de programmeur, de kunstenaar of een erkende kernfiguur uit een interessegroep zorgt aantoonbaar voor een hoger bereik. Het belang van een anoniem gesponsorde Facebookpost neemt af.

In onze aanpak gebruiken we alle denkbare tools. Op onze website vind je programma-aankondiging met achtergrondinformatie en ticketverkoop waar we met (bewegend) beeld op onze socials en in onze nieuwsbrief naar verwijzen. De website wordt in september 2020 volledig vernieuwd. Offline hebben we beeldschermen in onze publieksruimtes, placemats met het programma-informatie in ons café-restaurant en aankondigingen op de gevel. Met blogs en podcasts vragen we kunstenaars en partners om over hun artistieke praktijk te vertellen.

BEZOEKERSAANTALLEN

In 2021 verwachten we voor onze betaalde activiteiten ongeveer 36.000 geregistreerde, door de accountant gecontroleerde bezoekers. Dat aantal stijgt jaarlijks naar verwachting maximaal 5%. In totaal verwachten we jaarlijks 100.000 bezoekers, deels als bezoeker van de gratis activiteiten.

PRIJSBELEID

We hanteren een prijsbeleid dat aansluit op de Rotterdamse situatie met toegangsprijzen die over het algemeen lager zijn dan in andere grote steden in Nederland. Daarbij maken we gebruik van prijsdifferentiatie, early-bird acties maar ook door een deel van de kaarten te reserveren voor potentieel publiek met een laag inkomen. Door koppelverkoop waarbij een ticket voor meerdere activiteiten op een avond geldig is stimuleren we bezoekers ook naar onbekend programma te gaan.

2.4 Bedrijfsvoering

Tussen 2017 en 2020 groeide onze begroting jaarlijks licht, waarbij ook het aantal activiteiten toenam. In 2017 is een bescheiden tekort in de exploitatie gerealiseerd, in 2018 is dit rechtgetrokken en werd een kleine bestemmingsreserve opgebouwd. Onze huidige financiële positie is daarin ongewijzigd: we opereren op het scherpst van de snede.

In 2021 realiseren we een totale omzet van €2.8 miljoen waarvan ongeveer 50% bestaat uit structurele overheidsbijdragen en 50% eigen inkomsten (recette, horeca, verhuur en particuliere fondsen). Hoewel de organisatiestructuur tamelijk traditioneel is (bestuur, directie, medewerkers) functioneert het geheel als een organisme waarin de verschillende onderdelen op basis van zelfsturing opereren.

WORM heeft een totale omvang van 29,7 fte. Hiervan zijn 11,4 fte gericht op de organisatie en uitvoering van activiteiten en 12,3 fte voor horeca. 6 fte zijn voor directie, bedrijfsvoering, administratie en beheer. We werken met een combinatie van vaste contracten en oproepdiensten. Hierdoor zijn zowel de kernfuncties geborgd als de flexibiliteit om met pieken en dalen in de werkdruk om te gaan. Daarnaast is er rondom WORM een schil van freelancers die we inzetten als vormgever, regisseur, coach of technicus.

In het geval van toetreding tot de Rijks Basisinfrastructuur breiden we uit met 2,6 fte voor projectleiding, verkoop en werkplaatsondersteuning. Onze Filmwerkplaats en ons archief kennen actieve vrijwilligersgroepen van in totaal 60 mensen, die activiteiten organiseren en hospitality-diensten verzorgen.

We worden ondersteund door de gemeente Rotterdam en de grote nationale fondsen (Mondriaan Fonds, Fonds Podiumkunsten en het Fonds Cultuurparticipatie). Specifieke projecten worden gesteund door het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en fondsen als het VSB Fonds, Prins Bernhard Cultuurfonds en lokale fondsen. De internationale projecten worden gefinancierd met middelen uit Europa. Fondswerving is een onderdeel van ons businessmodel. Andere onderdelen zijn onze horeca-omzet, kaartverkoop en verhuur. Voor wat betreft de ticketverkoop verwachten we een stijging van maximaal 5% per jaar. We realiseren dit door een kleine stijging in kaartverkoop en een bescheiden verhoging van de entreprijzen.

RISICOANALYSE

Met een relatief laag eigen vermogen is de capaciteit om tegenvallers op te vangen beperkt. Dit is sinds de start van WORM een gegeven. Activiteiten worden maximaal zes maanden voor uitvoering definitief ingepland. Dat maakt onze organisatie flexibel: indien nodig kunnen we afschalen. Er zijn beperkte mogelijkheden voor groei in de horeca-omzet en in de commerciële verhuuractiviteiten. In ons businessmodel hangen uitgaven en inkomsten nauw met elkaar samen: voeren we minder activiteiten uit, dan betekent dit naast een lager inhoudelijk rendement ook lagere horeca-opbrengsten door een lager bezoek.

2.5 Educatie en participatie

Onze visie op educatie en participatie is gebaseerd op actie en dialoog: het ontstaat allemaal in cyclische maakprocessen van bedenken, testen, aanpassen, tonen en door ontwikkelen. In samenwerking wordt bestaande kennis met elkaar gedeeld en nieuwe kennis opgedaan. Door experts te betrekken ontstaat artistieke reflectie en met het presenteren aan publiek worden instant feedbackloops gecreëerd.

Projecten met onderwijsinstellingen bestaan altijd uit samen iets maken en dit tonen. Met Rotterdamse basisscholen organiseren we de *Wilde Straatparade*. Voor dit community-event werken duizend kinderen, hun ouders, buurtgenoten en kunstenaars samen aan objecten en muziek die zij tijdens een optocht door de stad presenteren.

Met studenten van het Albeda College (mbo) wordt een jaarlijks festival georganiseerd met door het jaar heen kleinschalige activiteiten. Studenten van kunstvakopleidingen in Rotterdam (Codarts, Willem de Kooning Academie, Piet Zwart Institute) en Den Haag (Koninklijk Conservatorium) en van de Erasmus Universiteit Rotterdam organiseren evenementen of lopen stage in WORM. Met *Arts and Culture Studies* van Erasmus Universiteit Rotterdam is een onderzoek afgerond naar onze activiteiten in de wijk Cool en bereiden we een nieuwe onderzoeksopdracht voor. Ook onderzoeken we de mogelijkheden van praktijkonderwijs in WORM. Per jaar zijn ongeveer 60 studenten actief betrokken bij WORM als organisator, maker of medewerker.

Met steun van het Fonds Cultuurparticipatie voeren we het project *WORM >> Netwerkpodium* uit. Binnen dit programma organiseren zo'n twintig vertegenwoordigers van cultureel actieve gemeenschappen activiteiten in WORM: van silent disco met ouderen tot queer-events en van talkshows met animatie-kunstenaars tot showcases met spoken word. Onze community-based programmering is door deze initiatieven uitgebreid en verduurzaamd. We zien ook dat organisatoren en makers doorstromen naar andere activiteiten in WORM.

Met welzijnsorganisatie WMO Radar voeren we projecten uit o.a. gericht op eenzame jongeren en activering van studiestoppers.

Met alle partners evalueren we na afloop van de activiteit aan de hand van een gezamenlijk overeengekomen PDCA-cyclus. Daarnaast organiseren we twee keer per jaar een Netwerk Retreat waarbij onze partners worden uitgenodigd om een dag lang met elkaar kennis te maken, ervaringen uit te wisselen en plannen te smeden.

COLOFON

TEKSTEN:

Jan Hiddink
Charlien Adriaenssens
Rae Parnell
Janpier Brands

REDACTIE:

Matthijs van Burg
Janpier Brands

VORMGEVING:

Natalia Papaeva

FOTOGRAFIE:

Marvin Gomes
Nahom Tsehaie
Nia Konstantinova
Roberto Solisa/HIJS
Patrick Daniel
Louis de Waal
Eva Elaine
Florian Cramer
Sam Eye Am

Foto's van evenementen en activiteiten 2018 - 2019

Stichting WORM

Boomgaardsstraat 71
3012 XA Rotterdam
info@worm.org
www.worm.org
https://www.instagram.com/worm_rotterdam/
<https://www.facebook.com/worm.rotterdam/>
https://twitter.com/WORM_Rotterdam
<https://www.youtube.com/user/wormrdam>

KOKOKO!

number-one

Sorry...GAZA...

Peace

NL

SR-GR-58

